

KRONIKKEN

AF ROGER BUCH, lektor, Journalisthøjskolen

Mediernes finanskrise

Medierne må påtage sig sin del af ansvaret for finanskrisen. Medierne skriver kun ud fra et sælgerperspektiv, ligesom de mangler det historiske perspektiv. Generelt savner vi objektive målestokke til vurderingen af aktiekurser og boligpriser.

Krise, recession, konkurser og redningsaktioner ... det går rigtig skidt med aktier, banker, pensionsfonde, boligmarkedet og meget mere. Og det kommer nok til at gå endnu værre i de kommende måneder og år. Derfor vil der opstå et slagsmål om ansvaret for krisen.

Det ekstremt høje lønniveau i den amerikanske bankverden kan være en del af forklaringen. Gennemsnitslønnen for helt almindelige aktiehandlere og bankfolk på Wall Street ligger i overkant af 1,5 mio. kr., og for direktørerne ses gennemsnitslønninger på 55 mio. kr. Det er dog for intet at regne i forhold til investeringsfondene, hvor erhvervsmagasinet Forbes har beregnet, at direktørerne i de 20 største fonde har en gennemsnitlig årsløn på mere end 3 milliarder kr. (!) Grundlaget for de astronomiske – nogle vil sige amoralske – lønninger er et system baseret på dels præstationslønninger, dels bonus i form af aktier og aktieoptioner. De ansatte og ikke mindst lederne har dermed kraftige motiver til at låne flest mulige penge ud og til at skabe stigende aktiekurser.

Det kan være én af krisens årsager. En anden årsag kan være centralbankerne, som med en lav rente har gjort det for billigt for bankerne at låne penge. Nogle anklager kreditratingbureauerne for at være for overfladiske i deres vurderinger af bankernes finansielle styrke. Der kan også peges fingre ad visse banker, som ukritisk har udlånt til ejendomsspekulanter. Kreditforeningerne kan kritiseres for at have lokket husejerne til overbelåning og for at have udlånt til boligkøbere, der reelt ikke havde indtægterne til at købe en bolig. Kritik er også rejst mod banktilsynet i USA og Danmark. Måske skal ansvaret placeres hos politikerne, som har liberaliseret lovgivningen og åbnet for flekslån, afdragsfrie lån, der fik boligpriserne til at himmelflugte. Eller er det regeringerne, som burde have grebet ind, før boligboblen voksede til bristepunktet?

Skylden skal sikkert deles af mange, men det er overset, at også medierne bærer en del af ansvaret for kreditkrisen. For når fremragende universitetsøkonomer, bankdirektører og andre finansielle eksperter i disse uger fremlægger dybdgående og kritiske analyser af krisens årsager, kan der ikke blot stilles kritiske spørgsmål til eksperterne – hvor var de kritiske analyser for et halvt, et eller to år siden? – men også til pressen: Hvor var de kritiske spørgsmål til bankerne, politikerne og regeringerne?

Et andet problem med dækningen af finansstoffet er, at medierne tager for givet, at stigende aktiekurser er positivt, på samme måde som det tages for givet, at den gode vejrudsigt er en solrig dag med høje temperaturer og næsten ingen vind. Men ligesom den »gode« vejrudsigt kan være rigtig dårlig for allergikere, vindsurfere, vindmølleejere eller landmænd, kan stigende aktiekurser også være en negativ nyhed.

Det ignorerer medierne. En god dag i finansverdenen gøres konsekvent lig med en dag med stigende aktiekurser – se blot på de daglige finansindslag på TV2 og TV2 News. En forudsætning som på ingen måde er givet. Stiger aktierne på grundlag af reelt positive udviklinger i virksomhederne er det positivt, men hvis der intet reelt grundlag er, så kan stigende kurser i virkeligheden være en dårlig nyhed og et tegn på, at en aktieboble er under opbygning. Det viser et kort blik på aktiehistorien både i Danmark og på globalt plan. Aktiebobler og dramatiske fald er noget, som sker til stadighed. Det er ikke nødvendigt at se helt tilbage til børskrakket i Wall Street i 1930'erne, hvor indu-

TEGNING: LARS ANDERSEN

» **Konsekvensen af disse problemer er, at medierne forstærker skabelsen af aktie- og boligbobler, fordi der bliver tale om en hype-journalistik, som minder om den ukritiske jublende sportsjournalistik før, under og især efter en god fodboldkamp.**

striaktieindekset Dow Jones faldt med 90 procent – det skete faktisk også for 25 år siden og igen for blot 10 år siden. Ved årsskiftet 1989-1990 eksploderede den japanske ejendoms- og aktieboble og udløste en krise, som Japan stadig er mærket af. Det japanske Nikkei-aktieindeks toppede med en kurs på 39.000 og faldt over de næste to et halvt år til kurs 14.000. IT- eller dot.com-boblen sprang i USA i 1999-2002, hvor teknologi-aktieindekset NASDAQ på få måneder steg fra kurs 3.000 til 5.000, for næsten lige så hurtigt at falde til kurs 3.000 igen og fortsatte helt ned til kurs 1.100 to år senere.

I Danmark er C20-indekset (kursen på de 20 mest omsatte danske aktier) i de seneste elleve måneder faldet fra 520 til et foreløbigt nulpunkt på kurs 370. Faldet i C20-indekset nærmer sig en tredjedel, hvilket fremstår som en dramatisk tilbagegang. I et længere tidsperspektiv er den nuværende aktiekurs dog ikke overvældende lav. I 2003 var C20-kursen så langt nede som 175. I 2005 var kursen på 300, og i 2006 blev et niveau omkring 400 nået, for så at nå toppen på kurs 520 i 2007. Der er altså ganske store bevægelser i aktiemarkedet – og problemet for journalistikken er, at der ikke findes et naturgivent eller objektivt aktieniveau, der kan bruges som afsæt for journalistikken, og i de daglige nyheder glemmes det historiske perspektiv, som kunne perspektivere de daglige udsving.

Efter flere virksomhedskrak og hastige fusioner i USA sendte centralbankerne verden rundt hundredvis af milliarder ud på finansmarkederne. Det fik C20-indekset til 19. september at foretage sit største spring opad nogensinde med hele 6,8 procent. Den udvikling blev beskrevet i medierne som »kursfest«, »solide« og »positiv« – men er det en god nyhed, hvis det sunde eller stabile niveau i virkeligheden ligger langt under både kurs 370 eller kurs 400? Hvis kurs 350 eller 300 er det niveau, som indfanger virksomhedernes reelle præstationsevner? Problemet er, at mens det objektivt set er positivt, når en virksomhed har stigende overskud, så gælder det samme ikke aktiemarkedet eller boligmarkedet. Stigende aktie- eller boligpriser kan være problematiske eller negative tegn. Men sådan behandles de som regel ikke i mediernes dækning af aktie- og boligmarkederne.

Der tages konsekvent et sælgerperspektiv, hvor udviklingen beskrives ud fra, hvad der er godt for sælgeren af en aktie eller en bolig. Når danske parcelhuse er steget til næsten dobbelt pris fra 2000 til 2007, når ejerlejligheder steg med 125 procent

og sommerhuse steg med næsten 140 procent, var det godt for sælgerne – men hvad med køberne? Der er lavet journalistik på køber-vinklen, men ikke nær så meget som de daglige jubelberetninger om faldende renter og stigende salgspriser. Og grundlæggende spørgsmål blev ikke taget op: Hvorfor er det muligt, at stort set de samme boliger få år senere sælges til markant højere priser? På helt samme måde som sammenhængen mellem virksomheders egenkapital, indre værdi eller objektive forhold som bygninger, fabriksanlæg, know-how osv. meget sjældent bruges i perspektivering af udviklingen i virksomhedens aktiekurs.

Der er altså tre hovedproblemer i mediernes behandling af erhvervs- og finansstoffet: manglende historisk bevidsthed, et konsekvent sælgerperspektiv og fravær af køberperspektiv, samt manglen på objektive målestokke til vurderingen af aktiekurser, boligpriser osv.

Konsekvensen af disse problemer er, at medierne forstærker skabelsen af aktie- og boligbobler, fordi der bliver tale om en hype-journalistik, som minder om den ukritiske jublende sportsjournalistik før, under og især efter en god fodboldkamp. Der pisken en stemning op, hvor kritisk og selvkritisk sans kastes over bord både fra journalistens og måske også fra læserens, seerens og lytterens side. Hvor dette kan ses som uskyldigt og underholdende i sportsjournalistikken, er det langt mere alvorligt i erhvervs- og finansjournalistikken. Konsekvenserne kan være økonomiske kriser, med dramatiske omkostninger for virksomheder, ansatte, aktie- og bolig ejere, samt i sidste ende skatteyderne – skatteyderne i Danmark kan komme til at betale for Roskilde Banks gæld og den amerikanske regering vil nu bruge 3.500 milliarder kr. (!) på at overtage banker og kreditforeningers gæld.

Medierne bar altså brænde til det buldrende aktie- og boligbål, indtil store spandfulde iskoldt vand dæmpede eller helt slukkede festen – men medierne skal jo ikke have hele skylden. Centralbankerne, banktilsyn, kreditratingbureauer, banker, kreditforeninger, virksomhedernes ledelser, ansatte og lønssystemer, parlamenter og regeringer er alle mulige medskyldige – sammen med os almindelige mennesker, som i de seneste år har varmet os ved den buldrende økonomis bål. Nu venter køligere tider, og der vil komme kritik og selvansagelse mange steder. Der er også brug for selvansagelse i medieverdenen.